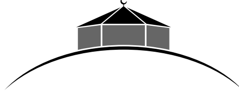

ABDULMECiD SiVASÎ

DiVANÇESİ'NDEN ŞEÇMELER

Sivas
Nisan 2015

Abdulmecid Sivasî
Divançe'sinden Seçmeler
Prof. Dr. Recep Toparlı

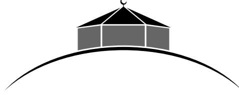
Sivas Belediyesi Yayın Kurulu
Prof. Dr. Recep Toparlı
Prof. Dr. Hüseyin Akkaya
Prof. Dr. Alim Yıldız
İbrahim Yasak
Murat Kıral

Kapak Hattı
Cafer Kelkit

Kapak ve Dizgi
Ajans Simendifer

ISBN:

Baskı:

ABDULMECiD SiVASÎ

DiVANÇESİ'NDEN SEÇMELER

HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Recep Toparlı

Prof. Dr. Recep Toparlı

3 Temmuz 1955 tarihinde Sivas'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta tamamlayarak 1976'da Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 24 Ocak 1977 yine aynı bölümde asistan olarak göreve başladı. 1981'de "Edebiyat Doktoru", 1984'de "Yardımcı Doçent", 1988'de ise "Doçent" unvanlarını aldı. 16 Temmuz 1993 tarihinde Gaziosmanpaşa Üniversitesine atandı. 1 Kasım 1993 tarihinde "Profesör" oldu.

1996 yılında Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi.

Görev yaptığı üniversitelerin çeşitli birimlerinde yöneticilik yaptı. Dört yıla yakın bir süre Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürüttü.

2002-2009 yılları arasında Türk Dil Kurumunda görev yaptı. Türk Dil Kurumunun çeşitli çalışma grupları ile yazı kurullarında görev yaptı. Özellikle Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu üzerindeki çalışmalarını yoğun bir biçimde sürdürdü.

TRT'de yayımlanan "Bir Kelime Bir İşlem" programında bir süre Türkçe Danışmanlığı yaptı.

18 Ağustos 2009 tarihinde Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümüne atandı. Daha sonra Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti.

21 Ekim 2010-05 Ağustos 2012 tarihleri arasında Cumhuriyet Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürüttü.

26 Aralık 2011-26 Aralık 2014 tarihleri arasında Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı.

Bir kısmı Sivas'la ilgili olmak üzere kırkın üzerinde yayımlanmış eseri ve çok sayıda makalesi vardır.

Türkçe ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda konferans verdi ve vermeye de devam etmektedir.

Evli ve üç çocuk babasıdır. İngilizce, Arapça ve Farsça bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

Anadolu'nun en kadim şehirlerinden birisi olan Sivas, yüzyılların birikimiyle oluşan tarihî ve kültürel zenginliğe sahiptir. Selçukludan Osmanlıya ve Cumhuriyet'e uzanan medeniyet yolculuğunda, Sivas hem ülkemizin en önemli şehirlerinden birisi hem de bu topraklarda yaşayan insanlarımızın müreffeh ve huzurlu bir hayat sürmelerinin mekânı olmuştur hep.

İnanıyoruz ki; çağdaş kent yönetimlerinin fonksiyonel amaçları arasında şehirleri fiziksel çehreleri ve altyapılarıyla yaşanabilir mekânlar yapmaya uğraşmaları kadar, üzerinde yaşayan insanları, kültürel damarlarından besleyecek kanalları destekleyerek, çağın gelişen imkânlarıyla buluşturan ortam ve imkânı sağlamaya yönelik görevleri de bulunmaktadır.

Bu çerçevede belediyecilik anlayışımız içerisinde, tarihten gelen kültürel mirasımızı yeni kuşaklarla buluşturmak ve özellikle bugünün ve geleceğin daha yaşanılabilir bir şehrine hizmet etmek gayesindeyiz. Güzel şehrimizin tarihî doku-

sunu korumaya ve ön plana çıkarmaya yönelik projelerimizle birlikte, insanımızın yaşadığı coğrafya ile barışık olması için nezih ve estetik iskân mekânları ve sosyal donatılar, ulaşım imkânları ve yeşil alanlar oluşturmanın gayreti içerisindeyiz. Bunlara yönelik geniş kapsamlı projelerimizi uygulamaya koymaktayız.

Yine bu şehrin insanlarının kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla konserler, şiir dinletileri düzenlemekte, panel ve sempozyumlar yapmaktayız. Ayrıca bu şehrin geçmişteki değerli ve yol gösterici şahsiyetlerinin eserlerini günümüze aktarmanın çabası içerisindeyiz.

İşte bu kitapla kültürel çalışmalarımızdan bir örneği daha sizlere sunmanın mutluluğunuzu yaşıyoruz.

Abdulmecid Sivasî Hazretleri şehrimizin önemli bir değeri ve şahsiyetidir. Gerek yaşadığı dönemde gerekse beş yüz yılı aşkın bir süredir bu coğrafyada saygı ile anılan mümtaz bir velidir. Gerek Meydan Camisi'ndeki gerekse İstanbul camilerindeki irşatlarıyla insanların huzur ve saadeti için önemli bir görevi ifa etmiştir. Sivas Belediyesi olarak şehrimizin mutasavvıf ve ilim adamı olan Abdulmecid Sivasî'nin şiirlerini yeni kuşaklarla ve ilim dünyasıyla buluşturmanın sevincini

yaşıyoruz. Bu çalışmayı hazırlayan değerli hocamız Prof. Dr. Recep Toparlı'ya bu vesile ile teşekkür ediyorum.

Güzel şehrimiz için daha nice eserler yayımlamak dileğiyle…

Sami AYDIN
Sivas Belediye Başkanı

ÖN SÖZ

Abdulmecid Sivasî'nin, özellikle gençler tarafından kolayca okunup anlaşılmasını sağlamak amacıyla yaptığımız bu çalışmada; Abdulmecid Sîvâsî'nin hayatı, eserleri, edebî kişiliği anlatıldıktan sonra divandan seçilen 31 şiir Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Şiirler, Türkiye Türkçesine aktarılırken asıllarına bağlı kalınmaya çalışılmış, gerektiğinde yorumlar da eklenmiştir.

Kitabın basımını üstlenen Sivas Belediye Başkanı Sayın **Sami Aydın**'a, Belediye Başkan Yardımcısı Sayın **Ahmet Özaydın**'a, bilgisinden her zaman yararlandığım değerli meslektaşım **Prof. Dr. Mehmet Arslan**'a ve kitabın basımını gerçekleştirenlere teşekkür ediyorum.

Sivas, Mart 2015

Prof. Dr. Recep TOPARLI

HAYATI

Halvetî şeyhlerinin ileri gelenlerinden olan **Abdulmecid Sivasî** Hazretlerinini künyesi *(Ebü'l-hayr)*, lakapları ise *(Mecdüddin)* olup *(Sivasî Efendi)* diye tanınmışlardır. Babaları **Şeyh Muharrem Efendi**'dir.

971/1563-64 veya 975/1567-68 yılında Zile'de doğmuş, küçük yaşta Kur'an-ı Kerim okumaya başlayarak yedi yaşında hafızlığını tamamlamıştır. **Şemseddin Sivasî**'nin kardeşinin oğlu ve onun halifesi olan **Abdulmecid Sivasî**, büluğ çağına erdikten sonra babasından Arapça okuyarak akranları arasında ayrıcalık kazanmıştır. Daha sonra fıkıh, tefsir, hadis öğrenimi görüp kendisini zahirî ilimlerde yetiştirmiştir. Otuz yaşına kadar bu ilimlerle uğraştıktan sonra tasavvufla meşgul olmaya başlamış ve batınî ilimlerde de parmakla gösterilmiştir. Şeyhinin izniyle Merzifon'a giderek bir süre müritlerin terbiyesiyle uğraşmış ve 1006/1597-98 yılında **Şemseddin Sivasî**'nin ölümü üzerine Sivas'a gelerek irşat faaliyetine başlamıştır. Sultan III. Mehmed'in daveti üzerine İstanbul'a giden **Abdulmecid Sivasî**, burada da

halkı aydınlatmak için vaaz ve nasihatlerde bulunmuş, hadis ve tefsir okutmuştur. Bir müddet Şehzade Camisi'nde vaaz verdikten sonra Sultan Ahmed Camisi'nin yapımının tamamlanması üzerine 1026/1617 yılında adı geçen caminin Cuma vaizliğine tayin olmuştur. Burada vaizlik görevini sürdürürken 1049&1639 yılında vefat ederek Eyüp yakınındaki Nişancı Dergâhı'na gömülmüştür.

Ölümüne, **Nuri Efendi** tarafından şu beyit tarih düşürülmüştür:

Gam etmiş-iken aklı çâk târîhini dedi bu hâk
Bin kırk dokuzda aldı pâk Sivasî uçmakta mekân

Ömrünün büyük bir kısmını büyük şehirlerde vaaz ve nasihatle geçiren **Abdulmecid Sivasî**'den kaynaklar, fazileti ve bilgili bir kişi olarak bahsetmektedirler. Halvetî Tarikatı'nın ileri gelenlerinden olduğu için değerli birçok halife de yetiştirmiştir. Devrinde gördüğü haksızlıklara kalemiyle ve vaazlarıyla savaş açmış, doğruyu söylemekten hiçbir zaman çekinmemiştir.

ESERLERİ

Abdulmecid Sivasî'nin yirmi kadar eseri bulunmaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe olarak kaleme alınan bu eserlerin çoğu basılmamıştır.

Onun eserlerini şöylece sıralayabiliriz:

1. *Mesnevî Şerhi*: Sultan Ahmed Han'ın teşviki ile yazmış ancak bir cildi tamamlanabilmiş, diğerleri ise müsvedde hâlinde kalmıştır.
2. *Kasîde-i Mîmiyye Şerhi*.
3. *Lezâizü'l-Âsâr*.
4. *Fezâil-i Salavâti'n-Nebî*.
5. *Letâifü'l-Ezhâr*.
6. *Maskalu'l-Kulûb*.
7. *Dürerü'l-Akâid*.
8. *Şerh-i Cezîreti'l-Mesnevî*.
9. *Umdetü'l-Müsteiddîn Fi's-Sarf*.
10. *Kahru's-Sûs*.
11. *Makâsıd-ı Ayniye*.
12. *Kavâid-i Fârisiyye*.
13. *Tefsîr-i Fâtiha*.
14. *İlcâmü'n-Nüfûs*.
15. *Kırk Hadis*.
16. *Şurûtu's-Salâh*.
17. *Risâletü'l-Kebâir ve Şerhi*.
18. *Risâletü'l-Kazâ ve'l-Kader*: Zeki Hayran tarafından Sivas'ta neşredilmiştir.
19. *Telhîs-i Havâssu'n-Nebî*.
20. *Risâletü'l-İslâm ve'l-Îmân*.
21. *Dîvân-ı İlâhiyât*: Divançe.

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Şeyhî'nin şiirlerinde tasavvuf en belirgin bir unsurdur. Zaten onun şiir yazmaktaki gayesi de tasavvufi ve dinî fikirleri işlemektir.

Ona göre; zahirî ilimler insana fazlaca bir şey kazandırmaz. Önemli olan batınî ilimlerdir ki onlar da medreselerde değil meyhanelerde (tekkelerde) elde edilir. Budan dolayı bir mürşide bağlanmak gereklidir. Tekkelerde yaşanılan hayat yani tasavvuf; anlatılamaz onu yaşamak lazımdır. Tekke vasıtasıyla Cenabıhakk'ın güzelliklerini görenler artık batınî ilimlerle uğraşmaya başlarlar. Tekkede şeyhe yapılan hizmet insana büyük bir zevk verir.

Şeyhî'ye göre; rint ve zahit çekişmesi her zaman vardır ve devam edecektir. Rint olanlar için yalnızca Allah vardır. Ondan başka her şey masivadır. Zahitlerin düşüncelerinin cennet, huri, gılman olmasına karşılık rintler için bunların hiçbirinin önemi yoktur. Mühim olan; her şeyin Allah'tan olduğunu bilmek ve beka kadehini içerek fenafillah'a ulaşmaktır. Bunun için de; kalbi masivadan temizlemek, benlik-senlik davasından vazgeçmek, mal mülk derdiyle uğraşmamak, nefisle savaşmak, gönül gözünü aç-

mak, kalbi sürekli olarak Allah ateşiyle yakmak, fakirlikle övünmek, rızka razı olmak, Allah'ı devamlı olarak anmak, hiç kimseye kin ve buğzetmemek gereklidir. Fenafillah makamına ulaşan kimse için artık hiçbir şeyin önemi kalmaz. Her şey onun gözünde aynıdır.

İnsanların kalplerini masiva doldurmuş, onları oyalamakta ve onların gerçekleri görmelerine engel olmaktadır. Masiva, Allah'la arada bir engeldir, onun muhakkak ortadan kalkması gerekmektedir.

Bu dünyaya gönül bağlanmamalıdır. Çünkü o çok kısadır, fânidir ve tez geçer. Dünyada elde edilen makamlara, mevkilere ve ilme güvenmemek, onlarla gururlanmamak lazımdır. Büyüklerin makamlarına bakmaktansa mezarlığa bakıp ibret almak daha da iyidir. Bu dünya çok kısa olduğu için fırsatları ganimet bilmek ve değerlendirmek lazımdır. Ecel, geldiğinde hiç kimseye aman vermemektedir.

Aşk; dermanı olmayan bir dert, dibi olmayan bir deniz gibidir. Aşkı gizlemek çok zordur. Çünkü yırtık yaka, kanlı gözyaşı onu sürekli olarak ortaya çıkarmaktadır. âşık olan daima ağlar, inler ve feryat eder, gözlerinden kanlı gözyaşları saçar ve sevgilisinin hasretiyle yanıp tutuşur. Ancak cahiller âşıkların neden ağladıklarını bilmemekte ve onları ayıplamaktadırlar. Ancak bu, önemli değildir. Âşık olanın

hâlini ancak âşıklar bilir. Kelebek gibi mumun etrafında kendisini feda etmeden aşk davasında bulunmak çok zordur, imkânsızdır.

Sevgiliden gelecek her şeye sabır ve tahammül etmek, onun cefa taşlarına katlanmak lazımdır. Sevgilinin (Allah'ın) bulunduğu yer, âşıklar için cennettir. Buraya girmek için de kapıcısıyla tanışmak, bilişmek gereklidir.

Allah'a iyi bir kul olmak, onun emirlerini yerine getirmek, Peygamberimizin gösterdiği doğru yola girmek insanlar için en önemli şeylerdir. İnsanoğlu, dağların dahi kabul etmediği bir emaneti yüklenmiştir. Bütün dünya Allah'a kulluk etseler de ona bir faydası yoktur. Aynı şekilde dünyayı tamamen küfür kaplasa da ona herhangi bir zarar veremezler.

Şairimiz, Peygamberimize, Hz. Yakup, Hz. Musa ve Hz. İsa'ya da yer vererek onların mucizelerine işaret etmiştir.

Hz. Hızır, meşhur **İskender**, Ad kavmi zamanında İrem Bağı'nı yaptıran **Şeddâd**, malının çokluğuna güvenip yoksullara iyilik yapmadığı için bütün varlığıyla yerin dibine geçen **Karun**, cömertliğiyle tanınan **Hatem**, saltanatının büyüklüğü ve kuvvetiyle meşhur olan **Dârâ,** Tanrılık davasında bulunduğu için suda boğulan **Firavun** da **Şeyhî**'nin şiirlerine konu olmuştur.

Sırrını gizlemediği için başından olan meşhur mutasavvıf **Hallâcı Mansur**, tanınmış veli **Veyse'l-Karanî**'den de bahseden **Şeyhî**; Mecnun, Leylâ, Ferhat ve Şirin gibi hikâye kahramanlarına da telmihte bulunmaktadır.

Yirmiye yakın eser sahibi olmasından Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği, iyi bir din kültürüne sahip olduğu anlaşılan **Abdulmecid Sivasî**; şiirlerinde sanat gayesi gütmemiş, fikirlerinin samimi bir şekilde ifade etmeyi tercih etmiştir.

Divan edebiyatında çokça kullanılan edebî sanatlara da zaman zaman yer veren **Şeyhî**, iç içe girmiş mazmunlardan, çok karışık sanatlardan kaçınmıştır. Onun şiirini, ilk bakışta anlamak mümkündür. Görünen mananın altında ikinci bir mana aramak boşunadır. Zaten onun düşüncesi de fikirlerini yalın olarak okuyucuya aktarmaktır.

Birkaç biyografi ve tarikatla ilgili kitaptan başka hakkında herhangi bir bilgi bulamadığımız şairimizin, şiirleri daha ziyade didaktik bir görünüm arz etmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi şiirlerinde **Şeyhî** mahlasını kullanan şair, aruz veznini kullanmakta pek başarılı olamamıştır. Şiirleri son derece güzel de değildir. Bu şiirlerin en önemli özelliği; okuyucuları

kendisine çekecek bir samimiyetle yazılmış olmalarıdır.

Divan şirinini altın çağlarından biri olan 17. yüzyılda, diğer ünlü şairler yanında şairimizin çok sönük kaldığı anlaşılmaktadır.

SEÇİLEN ŞİİRLER
ve
TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARILMIŞ BİÇİMLERİ

Hadden aşdı iştiyâkın yâ Resûl göster cemâlin
Yakdı beni iftirâkın yâ Resûl göster cemâlin

Ey Allah Resulü!
Seni çok özledim, senin ayrılığın beni yaktı; bana güzel yüzünü göster.

Çün beni saldın bu derde nazar et hâlime zerre
Nice bir hicâb u perde yâ Resûl göster cemâlin

Ey Allah Resulü!
Beni bu derde sen düşürdün. Benim hâlime bir bak. Aradaki engel ve perdeyi kaldırarak bana güzel yüzünü göster.

Feleğe çıktı figânım yaş ile bir oldu kanım
İştiyâktan yandı cânım yâ Resûl göster cemâlin

Ey Allah Resulü!
İniltilerim ta göklere çıktı. Gözyaşlarım artık kana dönüştü. Senin özleminle bu canım yandı, bana güzel yüzünü göster.

Çün hayâlin erdi câna nice bakayım cihâna
Eyleme beni bahâne yâ Resûl göster cemâlin

Ey Allah Resulü!
Senin hayalin benim canımın içinde olduğu için ben artık dünyayla ilgilenmem. Artık beni bahane eyleme, bana güzel yüzünü göster.

Tut elini **Şeyhî** cânın dest-gîri ol sen anın
Şânın ihsân eylemektir yâ Resûl göster cemâlin

Ey Allah Resulü!
Şeyhî'nin elini tut, ona yardımcı ol. İyilik etmek senin şanındandır, bana güzel yüzünü göster.

Dilberâ dil sırr-ı aşkı eylemek pinhân güç
Güç-durur sığmak katı birkindiye ummân güç

Ey sevgili!

Büyük bir denizin, sert bir tortunun içine sığması, onun içinde gizlenmesi ne kadar zor ile aşkın sırrını gizlemek de o kadar zordur.

Cân atıp şem'-i ruha pervâne-veş mahv olmadan
Müddeî da'vâ-yı aşk etmek sakın burhân güç

Ey iddiacı!

Kelebek gibi, yanaktaki muma atılıp yok olmadan aşk iddiasında bulunma, çünkü delil bulmak çok zordur.

Olmadan ıslâh aslâ ey dil-i dîvânemiz
Gün-be-gün bir derde düştün ki ana dermân güç

Ey deli gönlümüz!

Sıhhatine tam kavuşmadan gün geçtikçe öyle bir derde düşüyorsun ki onun dermanı hemen hemen yok gibidir.

Hâne-i dil cünd-i vesvâs ile teng ü dar-iken
Ol şeh-i âlî-cenâbı eylemek mihmân güç

Gönül evi, vesvese askeri ile sıkışmış bir durumdayken o şerefli padişahı misafir etmek çok zor.

Gam değil ta'n eylese zâhid sirişk-i çeşmine
Anlamak âşıkların esrârını nâdân güç

Zahit senin gözyaşını ayıplasa önemli değil, çünki cahil birinin âşıkların sırlarını bilmesi mümkün değildir.

Putperest olmadan îmân şehrine kimdir geçen
Küfr-i zülfün berzahından geçmeden îmân güç

Putperest olmadan iman eden kimdir?
Sık siyah saçların arasından geçmeden,
o saçlar açılmadan sevgiliyi tanımak oldukça zordur.

Nâr-ı aşka yansa dâim **Şeyhî**'nin kalbi n'ola
Dest-i Hak yaktığı kânûn olmamak sûzân güç

Şeyhî'nin kalbi, aşk ateşine sürekli olarak yansa önemli değildir. Allah'ın yaktığı ocağın, yakıcı olmaması düşünülemez.

Maraz-ı aşk câna sıhhattir
Hidmet-i âşıkân izzettir

Aşk hastalığı gönle sıhhattir.
Âşıklara hizmet etmek büyüklüktür.

Eşiğin gece bâliş etti serim
Şeb-i mi'râc âlî-himmettir

Bu gece başım, onun kapısının eşiğini yastık yaptı.
Miraç gecesinin himmeti yücedir.

Yummadan rûzgâr iki gözünü
Aç gözün gör yüzünü fırsattır

Zaman senin iki gözünü yummadan
gözünü aç, onun yüzünü gör, bu bir fırsattır.

Kayd-ı zülfüne silsilen bağla
Ki bu mutlak katâr-ı vahdettir

Onun saçının bağıyla zincirini bağla
ki bu, mutlaka bir birlik katarıdır.

Çok belâ çekme cüz'î zevk için
Bâr-ı cismi bırak ne mihnettir

Çok az bir zevk için çok sıkıntı çekme. Çok büyük bir sıkıntı olan cisim yükünden, maddi bedenden vazgeç.

Gele miftâh-ı ism-i a'zam ile
Açagör kalbi kim velâyettir

Gel! Kalbi Allah'ın adı ile açıver ki bu, veliliktir.

Bağla zencîr-i aşka gerdenini
Pâdişâhlık budur kerâmettir

Boynunu aşk zincirine bağla ki bu; padişahlıktır, kerametti̇r.

Halvetîler izi tozun **Şeyhî**
Çekicek cân gözüne cilvettir

Ey Şeyhî! Halvetîlerin ayaklarının izlerinin tozunu gönül gözüne çektiğinde bu bir tecellidir.

Her kanda bakar ârif irfân haberin söyler
Dürd-i gamı nûş eyler dermân haberin söyler

Âşık, baktığı her yerde irfandan bahseder.
Gamın tortusunu içer, dermandan bahseder.

Bahreyni içer kanmaz dünyâ sayısın saymaz
Her bâd ile ırganmaz ummân haberin söyler

İki denizi içer, kanmaz. Dünya sayısını saymaz.
Her rüzgâr onu sallayamaz. O, okyanustan bahseder.

Hakk ile eder seyri ger mescid ü ger deyri
Görünmez ana gayrı cânân haberin söyler

Mescidi de kiliseyi de Allah ile birlikte gezer. Ona artık başka şey görünmez; o, hep sevgiliden bahseder.

Nefsini helâk etmiş beyt-i dili pâk etmiş
Yüzün yola hâk etmiş kurbân haberin söyler

Nefsini helak etmiş, gönül evini tertemiz yapmış.
Yüzünü yola toprak yapmış. Allah'a yakın olmaktan bahseder.

Firkatle beden haste cân yâr ile peyveste
Dil aşk ile dembeste irfân haberin söyler

Onun bedeni ayrılıktan dolayı hasta. Gönül, sevgiliye kavuşmuş. Gönül, aşktan dolayı suskun, kâinatın sırlarını anlamaya çalışıyor.

Ârzûsunu bırakmış su gibi Hak'a akmış
Adın deliye takmış dîvân haberin söyler

İsteklerinden vazgeçmiş, su gibi Allah'a akmış.
Adını deliye çıkarmış, delilerden bahsediyor.

Aldanmadı dünyâya tuttu yüzü Mevlâ'ya
Ol âlem-i a'lâya cevlân haberin söyler

Dünyaya aldanmayarak Allah'a yöneldi.
O yüce âlemde dolaşmaktan bahsediyor.

Cândan sana uyanlar yol sırrını duyanlar
Kalb evini yuyanlar sultân haberin söyler

Sana gönülden uyanlar, yolun sırrını işitenler,
kalp evini yıkayanlar sultandan bahsetmektedirler.

Kulluğa sunup boynu derd ü gam ile oynu
Ger ağır u ger yeyni rızvân haberin söyler

Kulluğu kabul ediyor, ağır veya hafif dertlere, gamlara katlanıyor ama hoşnutluktan bahsediyor.

Cânından olup bîzâr bülbül gibi eyler zâr
Vahdete kılıp ikrâr îmân haberin söyler

Canından bezer, bübül gibi inler.
Birliği kabul eder, imandan dem vurur.

Aşk odu ile yanmış Hak ilmine el sunmuş
Tevhîd atına binmiş meydân haberin söyler

Aşkın ateşine yanmış, Allah ilmini öğrenmeye başlamış. Birlik atına binmiş, meydandan bahsediyor.

Şeyhî gibi yok olmuş derd ü gam ile solmuş
Kalbine Hudâ gelmiş mihmân haberin söyler

Şeyhî gibi yok olmuş, dert ve gamla solmuş.
Kalbine Allah gelmiş, misafirden bahsediyor.

Dünyeye dil bağlama bu dehr-i fânî tîz geçer
Pîrlik vakti gelir bu nev-civânî tîz geçer

Dünyaya fazlaca istekli olma, bu ölümlü zaman çabuk biter. İhtiyarlık zamanı gelip çatar, bu gençlik çabuk geçer.

Âdetidir mâl u mülk ü bâğ u bustân-ı cihân
Bâğlar vîrân olur hem bâğbânı tiz geçer

O, dünyanın malıyla, mülküyle, bağıyla ve bostanıyla ilgilenir. Bağlar harap olur, bahçıvanı ise çabucak çekip gider.

Zînet-i dünyâya aldanıp kibirden geçmeyen
Nâgehân rengi solar nâm u nişânı tîz geçer

Dünyanın süslerine aldanıp büyüklenenlerin rengi ansızın solar, şöhreti çabucak unutulur.

Mîve vü ezhâr ile pür-zînet olan bâğlar
Bâd-ı kahr ile döker evrâkı ânı tîz geçer

Meyve ve çiçeklerle süslü ola bağlar, kahır rüzgârı ile yapraklarını döker ve güzellikleri çabucak yok olur.

Şem'ini leyl-i fenâda uyarıgör genç-iken
Pîrlik vakt-i seherdir kim zamânı tîz geçer

Mumunu, gençken ölümlülük gecesinde yak.
İhtiyarlık, seher vakti gibidir; zamanı çabucak geçer.

Bülbül ü gül kûy u bûyun bergi gün ızhâr eder
Gırre olma rûy u bûy-ı mihribânî tîz geçer

Bülbül, gül, sevgilinin bulunduğu yer ve sevgilinin kokusu güneşi ortaya çıkarır. Gururlu olma, dostluğun yüzü ve kokusu çok çabuk kaybolur.

Âkıla gafletle sağlıktan helâki yeg-durur
Şeyhiyâ bil kadr-i ömri dehr-i fânî tîz geçer

Akıllı olana ölmek, gafletle sağlıktan daha iyidir.
Ey Şeyhî! Ömrünün değerini bil, bu ölümlü dünya çok çabuk geçer.

Bûyı verd-i cennetin halvette zikr-i yârdır
Yeddi tamunun azâbı sohbet-i agyârdır

Cennet gülünün kokusu, tek başına sevgiliyi anmadır. Yedi cehennemim azabı ise yabancı olanlarla yapılan sohbettir.

Bana tûbâ vü şarâb-ı kevseri vasf etme kim
Tûbâ kadd-i yârdır Kevser leb-i dildârdır

Bana cennetteki Tuba ağacı ile Kevser Irmağı'nı anlatma. Tuba, sevgilinin boyu; Kevser ise sevgilinin dudağıdır.

Sana cennette hevâ-yı hûr u gılmân kaygısı
Bana zâhid anma anı maksadım dîdârdır

Ey zahit! Sen cennetteki huri ve gılmanla ilgileniyorsun. Bana onlardan hiç bahsetme, benim amacım Allah'ın cemalini görmektir.

Ehl-i cennet râhını zabt et kelâmullâhdan
Devlet anınla şerîat ana yâr-ı gârdır

Cennet ehlinin yoluna, Allah'ın kelamı ile hâkim ol.
Mutluluk onunladır, din ise ona mağara arkadaşıdır.

Hâl ü zülfi dânesinden gayrıyı ko **Şeyhiyâ**
Diyeler tesbîhdir yâ diyeler zünnârdır

Ey Şeyhî! Onların tespih diyecekleri sevgilinin benleri ve zünnara benzetecekleri saçının telleriyle ilgilen, diğer şeylerden vazgeç.

Şehâ tevhîdin esrârın diyen bilmez bilen demez
Hakîkat ehli güftârın diyen bilmez bilen demez

Ey padişah! Allah'ın birliğinin sırlarını söyleyen bilmez, bilen söylemez. Gerçekle meşgul olanların sırlarını söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Giyenler sevb-i imkânı hicâb etmiş ten ü cânı
Kuran kimdir bu eyvânı diyen bilmez bilen demez

Dünyadaki elbiselerini giyenler, vücutlarını ve canlarını örtmüşler. Bu köşkü kimin yaptığını söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Kimisi lafza üftâde kiminin zevki ma'nâda
Kimisi gark-ı deryâda diyen bilmez bilen demez

Kimi söze tutkun, kimi manadan hoşlanıyor.
Bazısı denizde boğulmuş. Bütün bunları söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Mezâhir ile örtmüş yüz nice görsün anı her göz
Ne vasf etsin anı her söz diyen bilmez bilen demez

Yüzünü çiçeklerle örttüğü için her göz onu göremez.
Her söz de onun niteliklerini anlatamaz.
Bütün bunları söyleyen bilmez, bilen söylemez.

İçenler câm-ı zâtından fenâ buldu sıfâtından
Sülûkun yeddi katından diyen bilmez bilen demez

Zatının kadehinden içenler, onun sıfatlarından fani oldular. Tarikatın yedi katını söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Kimi eyler ibâdâtı kimi eyler ibârâtı
Kimi müstagrak-ı zâtı diyen bilmez bilen demez

Kimisi ibadetle meşgul, kimi metinlerle uğraşıyor.
Bazısı da onun zatının sırlarına dalmış.
Bütün bunları söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Duyan anı olur bî-cân gehî mest ü gehî hayrân
Melek insân sergerdân diyen bilmez bilen demez

Onu duyan canından vazgeçer; bazen sarhoş bazen de şaşkın olur. Meleklerin ve insanların başları dönmüş.
Bütün bunları söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Ne sırdır bu dem-i vahdet nedir ey **Şeyhî** bu lezzet
Ne demektir Hak'a vuslat diyen bilmez bilen demez

Ey Şeyhî! Vahdet anının sırrını, bu lezzetin ne olduğunu, Hakk'a ulaşmanın anlamını söyleyen bilmez, bilen söylemez.

Bâğ-ı gamda bülbül-i gülzârdır eğlencemiz
Âşıkız vakt-i seherde zârdır eğlencemiz

Gam, tasa bağında eğlencemiz, gül bahçesinin bülbüldür. Âşıkız, seher vaktindeki eğlencemiz, inlemektir.

Eğlenir nâmûs u âr ile cihânda âşıkân
Mest-i aşkız terk-i nâm u ârdır eğlencemiz

Dünyada âşıklar, namus ve ar ile eğlenir. Aşk sarhoşuyuz, arı ve şöhreti terk etmek bizim eğlencemizdir.

Aşka vü âşıklara teslîm-i cândır pîşemiz
Zâhid-i hodbîne sad inkârdır eğlencemiz

Aşka ve âşıklara canımızı teslim etmeye alışkınız. Kendini beğenen zahidi benimsememek de bizim eğlencemizdir.

Rûz u şeb vaslın hayaliyle geçer evkâtımız
Zâhidâ âvâre sanma vardır eğlencemiz

Vaktimiz; gece ve gündüz buluşma, kavuşma hayaliyle geçer. Ey zahit! Bizi avare sanma, mutlaka bir eğlencemiz vardır.

Kıblemiz ebrû-yı dilberdir anadır vechimiz
Zülfüne devr ederiz kim dârdır eğlencemiz

Kıblemiz sevgilinin kaşıdır, ona yöneliriz.
Saçının etrafında döneriz, eğlencemiz ise darağacıdır.

Mahrem-i derd-i derûnum yoksa gam yok **Şeyhiyâ**
Çeşm-i hûn-bâr u dil-i bîzârdır eğlencemiz

Ey Şeyhî! Gönül derdimin sırdaşı yoksa önemli değil.
Bizim eğlencemiz; kanlı gözyaşı ile bıkmış, usanmış gönüldür.

Aslını şu kim duymaya pâyân dahi bilmez
Kim zâhirini bilmeye pinhân dahi bilmez
Aslını duymayan birlik âlemini dahi bilmez.
Görüneni bilmeyen gizlisini de bilemez.

Ger kalb-i selîm ile sivâdan çekesin el
Bir mülk alasın anı Süleymân dahi bilmez
Tertemiz bir kalple Allah'tan başka şeylerden vazgeçtiğinde Süleyman dahi bilemeyeceği bir mülk alırsın.

Nefsini Müselmân iderek zabt edegör kim
Bu saltanatın zevkini sultân dahi bilmez
Nefsini Müslüman yapıp kontrol altına aldığında
bu saltanatın zevkini sultan dahi bilemez.

Hidmetle gubâr eyler-isen cismi yolunda
Bir sırra erersin ötesin cân dahi bilmez
Cismi onun yolunda hizmet için toza çevirirsen,
ötesinin canın dahi bilmediği bir sırra erersin.

Tayy eyler-isen tûl-i emel defterin ey dost
Bir cûd edesin Hâtem-i devrân dahi bilmez

Ey dost! Tamahkârlık defterini dürüp büküp kaldırırsan dönemin en zengini olan Hatem'in dahi bilemeyeceği bir cömertlik yaparsın.

Aşk oduna ger mısr-ı vücûdun yakar-isen
Bir şerbet içersin anı reyyân dahi bilmez

Vücudunu aşk ateşine yakarsan suya kanmış olanın dahi bilemeyeceği bir şerbet içersin.

Çün koydu bu **Şeyhî** bedeni de dahi feryâd
Câna iremez lezzet-i irfân dahi bilmez

Bu Şeyhî bedeninden de vazgeçtiği için feryatlar ona ulaşmaz, kâinatın sırlarını anlamanın zevki de onu bilmez.

Gittik yola teveccüh edip her sipâhımız
Düzd-i günâh basmasın ey dost râhımız
Ordumuzun tamamı ile yola çıktık.
Ey dost! Günah hırsızları yolumuzu kesmesin.

Ey bâd-ı aşk söndür akıl meş'alin meded
Bestir bu bezme rûşene-i berk-i âhımız
Ey aşk rüzgârı! Yardım et de şu akıl meşalesini söndür. Bu meclise, bizim ahımızın şimşeğinin parlaklığı yeter.

Yâ Rabb Ka'be hakkı mahıv et sivâ bütün
Her sûda tâ ki vechin ola kıblegâhımız
Ey Allahım! Senin yüzün her tarafta kıblemiz olana kadar Kâbe hürmetine, senden başka olan her şeyi yok et.

İnkâr-ı fikr-i fânî boyamıştı kalbi hep
Olmasa-idi bahr-i hidâyet penâhımız
Eğer kurtuluş denizine sığınmasaydık ölümlü olma fikrini inkâr etme, kalbimizi kaplayacaktı.

Leşker zaîf ü ma'reke düşmenle pür-idi
Korkmam ki gayret ehlidir ol pâdişâhımız

Asker zayıf, savaş alanı ise düşmanla doluydu.
Bütün bunlardan hiç korkmadık, çünkü padişahımız gayretlidir.

Çoktur kusûr zâhir ü bâtında **Şeyhî** lîk
İkrârımızda yok velî hiç iştibâhımız

Şeyhî! Görünürde ve gizlide kusur çoktur.
Ancak söylediklerimizde hiç şüphemiz yoktur.

Ey dil misâl-i âyinedir sâf sînemiz
Yok kimseye adâvetiniz buğz u kînemiz

Ey gönül! Bizim tertemiz göğsümüz ayna gibidir.
Hiç kimseye düşmanlığımız, kinimiz ve nefretimiz yoktur.

Fakr u fenâ memâlikinin şehriyârıyız
Pürdür nukûd-ı gussa vü gamla hazînemiz

Fakirlik ve yokluk ülkesinin padişahıyız.
Hazinemiz, gam ve keder akçeleriyle doludur.

Teşvîş-i fakr u fâka ile olmazız melûl
Çün dilde aşk-ı yâr gibi var defînemiz

Gönlümüzde, sevgilinin aşkı gibi bir definemiz olduğu için yokluk ve yoksulluğun, işlerimizi karıştırmasına üzülmeyiz.

Etmez muvâfık **Şeyhî**'ye hayfâ ki rûzgâr
Kaldı miyâne lücce-i gamda sefînemiz

Rüzgâr, yazıklar olsun ki Şeyhî'ye izin vermiyor.
Gemimiz, gam denizinin ortasında kaldı.

Halka halka ol perî zülfünü zencir eylemiş
Ya'nî ben mecnûnun bendine tedbîr eylemiş

O peri gibi güzel, saçını halka halka zincir yapmış.
Yani ben mecnunun sevgisini kendisine çekmiş.

Çeşm-i tîr-endâzı kasd etmiş beni öldürmeye
Kaşları yayın kurup müjgânını tîr eylemiş

Ok atan gözü beni öldürmeye niyetlenmiş
Kaşlarının yayını kurarak kirpiklerini de ok yapmış.

Âsitânından geçerken uğrayıp bâd-ı sabâ
Hâlimi bir bir benim dildâra takrîr eylemiş

Saba rüzgârı, sevgilinin kapısından geçerken uğrayıp benim durumumu ona bir bir anlatmış.

Dedim ey dilber gamından çenge döndü kâmetim
Nâz ile güldü dedi aşkım seni pîr eylemiş

Ey sevgili! Senin kaygından dolayı benim belim büküldü, dedim.
Gülerek, seni benim aşkım ihtiyarlatmış, dedi.

Pür edip büthâne-veş kalbin der ü dîvârını
Hâne-i dil içre **Şeyhî** cânı tasvîr eylemiş

Şeyhî, kalbin kapısını ve duvarını puthane gibi doldurarak gönül evinin içinde sevgiliyi tasvir etmiş.

Ne gam kalır ne elem eylese nagam âşık
Ne dem-durur demî ağlasa dem-be-dem âşık
Âşık güzel sesiyle söylerse gam da elem de kalmaz.
Aşıkın ara sıra bir an ağlaması ne güzel bir andır!

Hayât-ı tayyibe buldu hayâl-i lem-yezelî
Çü içdi zülfü ucundan şarâb-ı sem âşık
Âşık, onun saçı yüzünden zehir şarabını içtiğinde
güzel hayat için bitmez tükenmez bir hayale daldı.

Dehân-ı la'l-i şenîden sunarsa dilber eğer
Gulâm-ı kemteri olaydı câm-ı cem âşık
Güzel sevgili, kötü dudağından şarap sunduğunda
âşık, onun değersiz bir kölesi olurdu.

Ne ile eğleyeyim kalbi n'eyleyim bilmem
Ne diyeyin sana hâlim ki ben neyim âşık
Kalbimi ne ile oyalayacağımı, ne yapacağımı bilmiyorum. Ey âşık! Sana hâlimin nasıl olduğunu, ne olduğumu söylemek istemiyorum.

Yoğ eyle **Şeyhî** özün katreni bırak bahre
Gözün aç eyle vücûdunu ayn-ı yem âşık
Ey Şeyhî! Benlik damlanı denize atarak yok et.
Ey âşık! Gözünü aç, vücudunu denizin benzeri yap.

Kal'a-i cismi bırak bârû-yı tenden geç gönül
Âşiyân-ı asla uç burc-ı bedenden geç gönül

Ey gönül! Cisim kalesini bırak, ten siperinden vazgeç
Beden kalesini terk ederek gerçek yuvaya uç.

Gel cihâd-ı ekber et nefs ile ceng eyle bugün
Seyf-i aşk ile şehîd ol gel kefenden geç gönül

Ey gönül! Bugün nefsinle büyük cihadı yap.
Aşk kılıcı ile şehit ol, kefenden de vazgeç.

Nâkıs olma kemmil ol cavk-ı ricâle kat özün
Er gibi gayretli depren zeyn-i zenden geç gönül

Ey gönül! Noksan olma, mükemmel ol. İnsanların içine gir. Er kişi gibi gayretli hareket et, kadınların ziynetinden vazgeç.

Cîfe-i dünyâya konma kıl hümâ-veş himmeti
Tûti-veş sükker yegil hûy-ı zagandan geç gönül

Ey gönül! Dünyanın leşine konma, Hüma kuşu gibi himmet eyle. Papağan gibi şeker ye ve kargaların huyunu terk et.

Gülmek ağlamak-durur ma'mûrelik vîrânelik
Nâ-murâd ol ucbu ko gel mâ u menden geç gönül

Ey gönül! Gülmek ağlamaktır, bayındırlık ise harabelik. Muradına ulaşma, kibirlenmeyi bırak, "ben" ve "biz" davasını bırak.

Sâlik ol semt-i fenâya varlığın mahv et dilâ
Tavf-ı beyt-i âşık-ı beytü'l-hazândan geç gönül

Ey gönül! Yokluk semtine girerek varlığını yok et. Üzüntü evinin âşıkının evini dolanmayı da bırak.

Göz kulak dil kalble vakf ola aşkullâhta hep
Sûrete aldanmagıl serv ü semenden geç gönül

Ey gönül! Gözünü, kulağını, gönlünü ve kalbini Allah aşkına vakfet. Görünüşe aldanma, servi ağacından ve yaseminden de vazgeç.

Hânesin yıksa kişi kim dünye ana lâ-yecûz
Çün yıkar anı yapan gel yıkılandan geç gönül

Ey gönül! İnsan evini yıksa da dünya ona uygun değildir. Çünkü onu yapan yıkar, sen gel, yıkılandan vazgeç.

Hâsılı yumgıl havâss-ı zâhiri aç bâtını
Şeyhiliksiz gör yüzün aynıyla senden geç gönül

Ey gönül! Kısacası, görünenleri gizle, gizli dünyayı aç. Şeyhîlik yapmadan yüzünü aynen gör ve kendinden vazgeç.

Hak ile âşinâ ağyâr ile bîgânedir gönlüm
Bi-hamdillah şeh-i tevhîde halvethânedir gönlüm

Gönlüm yalnızca Allah'a dost, başkalarına yabancıdır. Allah'a şükürler olsun ki birlik âleminin padişahı, gönlümde vakit geçirir.

Gönül mâhî-sıfat gavvâs-ı deryâ-yı muhabbettir
Erer durmaz o mâhî tâlib-i dürdânedir gönlüm

Gönül, balık gibi sevgi denizinin dalgıcıdır. Gönlümün istediği inci tanesine o balık beklemez, ulaşır.

Tenezzül eyleyip arşa baş eğmez çarh-ı hadrâya
Meger sî-murg-ı vasl ister ki ana lânedir gönlüm

Arşa alçalıp gök kubbesine baş eğmez Kavuşmanın Anka kuşunu ister, zaten gönlüm onun yuvasıdır.

Kumâr-ı derd içinde kim oynardı mülk zarını
Meger bâzîçe-i aşk içre bir ferzânedir gönlüm

Gönlüm aşk eğlencesi içinde bir derviş olduğundan dert kumarı içinde mülk zarını oynardı.

Sakın dil mülküne uğratma şâhım asker-i zühdü
Ki mahzâ cünd-i aşka vakf olunmuş hânedir gönlüm

Ey padişahım! Zahitlik askerini sakın gönül ülkesine uğratma. Çünkü gönlüm yalnızca aşk ordusuna vakfolunmuş bir evdir.

Eger sözden eger gözden eger câm-ı lebinden tut
Kamudan mest olup dolmuş aceb peymânedir gönlüm

Sözden, gözden ve dudağının kadehinden olduğunu farz et. Gönlüm bütün bunlardan sarhoş olup dolmuş bir kadeh gibidir.

Eger hüşyârı vü mesti eger gafletle bîdârı
Kamuya menzil olmuş bir aceb kâşânedir gönlüm

Gönlüm; aklı başında olana, sarhoşa, gaflet içindeki uyanığa, velhasıl herkese menzil olmuş bir köşktür.

Gehî sahrâ gehî kûhsârı seyrân eyleyip durmaz
Gehî Mecnûn gehî Ferhâd olur dîvânedir gönlüm

Gönlüm; bazen Mecnun, bazen de Ferhat olup deli olduğu için durup dinlenmeden kimi zaman sahrada, kimi zaman da dağlık yerlerde gezinip durur.

Dil-i **Şeyhî**'yi şâhım degme mi'mâr eylemez ma'mûr
Ezelden tâ ebed bir genc için vîrânedir gönlüm

Şeyhî'nin gönlünü her mimar şenlendiremez. Gönlüm, ebetten ezele kadar bir hazine için harap durumdadır.

Gözlerim pür-âb edip kadd-i zaîfim kıldı ham
Aşırıp başımdan eşkim etti dolab ol sanem

O put gibi güzel sevgili, gözlerimden yaş akıtıp zayıf olan boyumu büktü. Dolap gibi, gözyaşımı başımdan aşırdı.

Tîg-ı gamzen yaralar bîmâr-ı aşkı katl eder
Akıtır her yaradan tîr-i müjen ayn-ı adem

Gamze okun, aşk hastasını yaralayıp öldürür.
Kirpiklerinin oku, her yaradan yokluk pınarını akıtır.

Cây-ı nâmûsundan el yu ey gözüm ko giryeyi
Âşık-ı rüsvâ-yı dehrim âb-rûyî istemem

Ey gözüm! Namus iddiasından vazgeçerek ağlamayı bırak. Zamanın rezil bir âşığıyım, namus falan istemem.

Gamze-i hûn-rîz-i dilber tîgına vuruldu dil
Her damardan kan damar pür-yara tende dem-be-dem

Gönül, sevgilinin kan akıtan gamzesine okuyla vuruldu. Her damardan kan damlar, vücut her zaman yaralarla kaplıdır.

Râst eger kec tîz eger geç yazısın görür kişi
Kadd-i ebrûnun belâsı **Şeyhî'**ye olmuş rakam

İnsan; doğru veya yanlış, er ya da geç alın yazısını görür. Kaşlarının boyunun belası Şeyhî'ye rakam olmuş.

Sundu sâkî meyini mutrib-i bezm etti nagam
Oldu hurrem dil-i mahzûn ne elem kaldı ne gam

Saki içkisini sunup meclisin şarkıcısı da nağmeleri okuyunca kederli gönül sevindi, elem de tasa da kalmadı.

Sundu sahbâ-yı lebin etti beni mest-i müdâm
Sâkî-i mey-gede-i aşk habîb-i ekrem

Aşk meyhanesinin sakisi, cömert sevgili, dudağının şarabını sunarak beni sürekli sarhoş etti.

Sensiz alınmadı meydân-ı visâl ey mey-i aşk
Kes bu meydâna ayak basmadı senden akdem

Ey aşk şarabı! Kavuşma meydanı sen olmadan ele geçirilemedi. Senden önce hiç kimse bu meydana ayak basamadı.

İyisi aşk u cünûn olduğunu duydu gönül
Zülfü zencirine düştü dolaşıp müstahkem

Gönül, en iyisinin aşk ve delilik olduğunu anlayınca sağlamca dolaşıp saçının zincirine düştü.

Bana yok mu güzelim hokka-i lebden tiryâk
Sokmak ister yüreğim kâkülün olmuş erkam

Sevgilim! Saçların yılan olmuş, yüreğimi sokmak ister. Hokkaya benzeyen dudağından bana panzehir yok mu?

Dil-i mahzûn o mehin sâim-i hicrânıdır
Iyd-ı vaslını diler ol kim ola şâd u hurrem

Üzüntülü gönlüm o aya benzeyen güzelin ayrılığının orucunu tutmaktadır. Mutlu ve şen olan da kavuşma bayramını istemektedir.

Kadem-i sıdk ile gir mak'ad-ı sıdka **Şeyhî**
Sohbet-i hâs edegör etme sivâyı mahrem

Ey Şeyhî! Doğruluğun olduğu yere doğruluk ayağı ile gir. Özel insanlarla sohbet et, başkalarını kendine sırdaş yapma.

Koma elden ayağı ayık u uyuk olma
Çün uyuk bu yoğ-imiş her ne gelirse neam

Kadehi elden bırakma, ayık ve uyuk olma. Uyuk, her gelene evet demezmiş.

Ehl-i aşka reh-i cânânede hâk-i pâyım
Hamdülillâh ki bu yolda kamudan a'lâyım

Âşıklara, sevgili yolunda ayak tozuyum. Allah'a şükürler olsun ki bu yolda herkesten üstünüm.

Mâsivâdan yumalı çeşm-i cihân-bînimi ben
Ayn-ı bî-basar ile yâr yüzün bînâyım

Dünyayı gören gözümü; Allah'tan başka olan şeylere yumduğumdan beri, hiçbir şey görmeyen bu gözümle sevgilinin yüzünü görmekteyim.

Ümmetim derse bana şâh-ı rusül fahr-i dü-kevn
Mülk-i câvîd-i sipihrinde hemân Îsâyım

Peygamberlerin padişahı, iki cihanın övüncü bana ümmetim derse göğün ebedî mülkünde Hz. İsa gibi olurum.

Niceler nâm-ı efendide heves kullarıdır
Hırsımı bende kılıp mihr-i cihân-ârâyım

Birçokları, efendi namı altında heveslerinin kullarıdır. Hırsımı köle yapıp cihanı süsleyen bir güneş oldum.

Yüzümü ehl-i fenâ hâkine çârûb edeli
Mihr-veş çarh-ı bekâ içre ziyâ-efzâyım

Yüzümü yokluk toprağına süpürge yaptığımdan beri güneş gibi bakilik göğünde aydınlık saçmaktayım.

Gözüme katre değil bahr-i muhît-i melekût
Kûşe-i kâf-ı kanâatte bugün ankâyım

Saltanat okyanusu benim gözümde bir damla kadar bile değildir. Kanaat dağının köşesinde ben bugün Anka kuşuyum.

Gerçi ahter gibi alçakta görünür gönlüm
Himmetim âlî olup mihr-i cihân-ârâyım

Gönlüm, yıldız gibi alçakta görünse de himmetin çok yüce olup cihanı süsleyen bir güneşim.

Tâc-ı terki vurunup hâtem-i aşkı koyup
Şeyhiyâ mülk-i kanâatte bugün Dârâyım

Ey Şeyhî! Terk tacını takındım, aşkın mühründen vazgeçtim, kanaat ülkesinde bugün Dârâ gibiyim.

Bu dâr-ı fenâ içre bir sahrâya geldim ben
Esb-i hevese bindim birkaç sene yeldim ben

Bu geçici dünya içinde bir sahraya geldim ve heves atına binerek birkaç sene koşturdum.

Hâlimde gider-idim deryâ yolumu aldı
Etrâfını devr ettim âhir ana daldım ben

Kendi hâlimde gidiyordum, deniz önümü kesti. Onun etrafını dolaştım, sonra ona daldım.

Ref' olmadı çün perde tedrîs-i ulûm ile
Ak u karadan geçtim mir'âtımı sildim ben

İlim öğrenmekle perde kalkmadığı için ak ve karadan vazgeçip aynamı sildim.

Esmâsına tâbi' çün zâtım sıfatım fi'lim
Çıktım aradan şerrin tedbîrini saldım ben

Zatım, sıfatım ve fiilim onun isimlerine tabidir. Ben aradan çıkarak şerrin tedbirini salıverdim.

Ne tûl-i emel kaydı ne ilm ü amel saydı
Bu hayret ocağına bilmem niye geldim ben

Tamah ile ilim ve amel avı olmayan bu şaşkınlık ocağına niçin geldiğimi bilmiyorum.

İlmine dayanmaktan ikrâr-ı cehil yeğdir
Şükr olsun ol Allâh'a kim cehlimi bildim ben

Kendi ilmine güvenmektense cahilliğini kabul etmek daha iyidir. Allah'a şükürler olsun ki ben cahilliğimi biliyorum.

Bu defter-i kesretten bu şöhret-i mihnetten
Aldım alımım ey dil bestir iyi güldüm ben

Ey gönül! Bu çokluk defteri ile sıkıntı şöhretinden kendi payıma düşeni aldım, bana kâfidir, çok güldüm.

Rûyum kararıp desem ağrıdı havâ ile
Dön Rabbine insâf et **Şeyhî** ki kocaldım ben

Sinirlenerek boş heveslerle bir yerim ağrıdı dersem ey Şeyhî! Allah'a yönel, insaf et ki ben yaşlandım.

Ey dil nice bir şevk ile handân olasın sen
Ey göz demidir derd ile giryân olasın sen
Ey gönül! Ne zamana kadar mutlulukla güleceksin?
Ey göz! Artık dertlerle ağlamanın zamanıdır.

Bir gün ola cân murgı çıka gide kafesten
Ey ten giresin yerlere uryân olasın sen
Ey vücut! Bir gün can kuşu kafesten uçup gittiğinde yerlere girip çıplak olasın.

Bir lahza amân bulmayasın dest-i ecelden
Ger hükm edesin yele Süleymân olasın sen
Süleyman olup rüzgâra hükmetsen de ecelin elinden bir an bile kutulamayasın.

Yazuklarını nâmede bir bir okuyasın
Ettiklerine anda peşîmân olasın sen
Günahlarını amel defterinde bir bir okuyasın ve yaptıklarına orada pişman olasın.

Hayvân gibi dünyâda yatıp yersin içersin
Ey **Şeyhî** kaçan ola ki insân olasın sen
Ey Şeyhî! Dünyada hayvan gibi yatıp yersin, içersin.
Ne zaman insan olacaksın?

Hayâl-i hâb-ı gaflettir gönül dünyâyı n'eylersin
Şarâb-ı deşt-i vahşettir kuru gavgâyı n'eylersin

Ey gönül! Bu dünyadan vazgeç, çünkü bir gaflet uykusunun hayalidir. Vahşet çölünün şarabı olan boş kavgadan da vazgeç.

Cihân bezminde maksûdun sefâ vü zevk u şevk-ise
Ne der cân bülbülün dinle sedâ-yı nâyı n'eylersin

Dünya meclisinde amacın sefa, zevk ve heves ise ney sesini değil, can bülbülünün ne dediğini dinle.

Süleymân-ı zamân olup senin-çün şark u garb olsa
Ölürsün âkıbet kalmaz çün ol sevdâyı n'eylersin

Zamanın Süleyman'ı olup doğu ve batıya hükmetsen sonunda öleceksin, baki kalmayacak olan o tutkudan vazgeç.

Kefendir dâr-ı mâr içre libâs-ı fâhirün âhir
İnâyet iste Hak'tan atlas u dîbâyı n'eylersin

Yılan evinin içinde, övünme elbisen sonunda bir kefen gibidir. Allah'tan yardım iste, atlas ve ipek kumaşı ne yapacaksın?

Fenâda mâ-hüve'l-maksûdu bildin **Şeyhiyâ** Hak'tır
Yâ gılmân ile hûrâ Cennetü'l-me'vâyı n'eylersin

Ey Şeyhî! Yokluk âleminde gerçek amacının Allah olduğunu bildin. Artık gılmanı, huriyi ve Cennetü'l-Me'vâ'yı ne yapacaksın?

Hâtem-i la'linle sen hüsn ilinin sultânısın
Mühr vurulduğu bu kim şâhâ letâfet kânısın

Dudağının mührüyle sen güzellik ülkesinin sultanısın. Eh padişah! Sen güzellik kaynağı olduğun için sana mühür vuruluyor.

La'line Ya'kûb-veş dil-teşneyim gâyette ben
Mısr-ı hüsnün sen azîzim gerçi kim reyyânısın

Sevgilim! Gerçi sen güzellik ülkesinin suya kanmışlarındansın ama Yakup gibi senin dudağına son derece susamışım, istekliyim.

Cisme geldin cân verdin ger gidersen mürdeyim
Bu dem îmânım sana billâh âdem cânısın

Sen bana can verdin, sen gidersen ben ölürüm. Bu anda sana inanıyorum, Allah'a yemin ederim ki sen insanın canısın.

Sensizin gülşen bahârı bana külhandır gele
Sen dil ü cân bâgının hem verdi hem reyhânısın

Senin olmadığın gül bahçesi bana külhan gibidir. Sen gönül ve can bağının hem gülü hem de reyhanısın.

Çeşmine bu fitne vü sihri kim öğretti senin
Bir bakımda cân avlar âlemin fettânısın

Senin gözüne, bu fitne ve sihri kim öğretti? Bir bakışta âlemin gönlünü avlayan bir güzelsin.

Dîde-bânıdır hayâlin haylinin câsûsu çeşm
Âdemî gözsün gözümsün aynımın insânısın

Göz senin hayal dünyanın nöbetçisi, casusudur. Sen insana ait bir gözsün, benim her şeyimsin, gözümde en değerli bir insansın.

Hâk-i râhın kâmetin vasf edeli oldu bülend
Âlî-himmettir kulun sen şâhlar sultânısın

Onun yolunun toprağını anlattıkça senin boyun uzadı. Senin kulunun himmeti yüksektir, sen padişahların sultanısın.

Şeyhî rûyundan müdâmî âyet-i Kur'ân okur
Billahi ey küfr zulmet şehrinin îmânısın

Şeyhî, senin yüzünden sürekli Kur'an-ı Kerîm'in ayetlerini okumaktadır. Allah'a yeminler olsun ki sen, küfür ve karanlıklar şehrinin imanısın.

Va'd-i lutfunda aya benzersin
Dönüşünde dolaba benzersin

İyilik vadederken aya, dönmende ise dolaba benzersin.

Su gibi gerçi sâfî-meşrebsin
Vâfîlikte serâba benzersin

Gerçi su gibi temiz yaradılışlısın ancak vefa göstermekte serap gibisin.

Süflhâ ile gâhî şûrîde
Salınırsan şarâba benzersin

Tortularla bazen perişan bir durumdasın, salındığında şaraba benzersin.

Gün gibisin egerçi güldükte
Gazabında şihâba benzersin

Güldüğümde güneşe benziyorsun ancak öfkelendiğinde kıvılcımı andırıyorsun.

Az havâ ile ukde bağlarsın
Su yüzünde habâba benzersin

Az hava ile düğme bağlarsın. Su yüzündeki hava kabarcıklarına benzersin.

Hâk-i **Şeyhî**'ye salmadın pertev
Gerçi kim âftâba benzersin

Gerçi güneşe benziyorsun ama Şeyhî'nin toprağına bir ışık bile salmadın.

Pûta-i aşk içre kâl olan bilir zer kıymetin
Rûy-ı zerdim seyr eden anlar o zer-ger kıymetin

Altının kıymetini, aşk potası içinde eriyen bilir. Benim sararmış yüzümü seyreden, o kuyumcunun değerini anlar.

Şeb-rev olmayan gam-ı zülf ile nice mâh u sâl
Derdi yoktur bilmez ol hurşîd-i enver kıymetin

Sevgilinin saçının üzüntüsü ile aylarca, yıllarca yolculuk yapmayanın hiçbir derdi yoktur; o, parlak güneşin kıymetini de bilmez.

Kadr-i zülfün bilirim degil rakîb-i rû-siyâh
Kâfir anlar ey Müselmân yine kâfir kıymetin

Ey yüzü kararmış olan rakip; sevgilinin saçının değerini bilirim, de. Ey Müslüman! Kâfir kıymetini ancak kâfir olan anlar.

Sırrı duymaz kâr-zâr-ı gamda serden geçmeyen
Duymadı sır kıymetin her kim diler ser kıymetin

Gam savaşında başından vazgeçmeyen sırra erişemez. Başını tercih eden, sırların kıymetinin anlayamaz.

Tâ ezelden tıfl-ı dil kul oldu aşkın şâhına
Hâdim ol sen hoş bilir sultân çâker kıymetin

Gönül çocuğu, ezelden beri aşkın padişahına âşıktır.
Sen hizmetçi ol; sultan, kölenin değerini çok iyi bilir.

Âstânın mesned etmek-çün gubâr olmak diler
Hasta anlar **Şeyhî** bâlîn ü pister kıymetin

Ey Şeyhiyâ! Kapısına dayanmak için toz olmak ister.
Yastık ve yatağın kıymetini ancak hasta olan bilir.

Cân değildir ol ki tîrinden nişânı olmaya
Ser midir ki hançerinin anda kanı olmaya

Sevgilinin okunun izi olmayan can, can değildir.
Hançerinin kanı olmayan baş da baş değildir.

Ey aceb defter-i fenâda nice âsâyiş kılur
Zulmet-i dehr içre yâr-ı mihribânı olmayan

Zamanın karanlıkları içinde vefalı bir sevgilisi olmayan, yokluk defterinde nasıl rahat ediyor, şaşılır.

Gülşen-i fânîde bir gül değmelikte bula mı
Geceler tâ subh bülbül ki figânı olmaya

Geceleri ta sabaha kadar bağırıp çağırmayan, yokluğun gül bahçesinde hemen bir gül bulabilir mi?

Ol kişi bulur bekâ-billâh makâmına vusûl
Hem zebânı olmaya hem adı sanı olmaya

Hem dili hem de adı sanı olmayan kişi Allah'ın ebedî makamına kavuşur.

Sohbet-i gayrı koyanlar yâre hem-sohbet olur
Hâssa zikr-i Hak'tan özge hem-inânı olmaya

Özellikle Allah'ın zikrinden başka arkadaşı olmayıp başkalarıyla sohbeti bırakanlar, sevgilinin dostu olurlar.

Âlem-i insin olur mahzûre kim tecrîd ola
Şeyhiyâ âşık mıdır ol kim nişânı olmaya

İnsanlık âleminden ayrılıp yalnız kalmak sakıncalıdır. Ey Şeyhî! Sevgilinin nişanını, belirtisini taşımayan âşık olamaz.

Kılaldan lâ-mekân şehrine rıhlet
Unuttum âlem-i Mısr u Buhârâ

Mekânsızlık şehrine göç ettiğimden beri, Buhara ve Mısır âlemini unuttum.

Geçiptir bî-haber leyl ü nehârım
Yanıp harc olmadım nûr u nâra

Gece ve gündüzüm habersiz geçmektedir. Yanarak ateşe ve ışığa harç olmadım.

Kime kim zerrece aşkın ulaştı
Nazar-ber eyledi gül ile hâra

Senin aşkının zerre kadar bile ulaştığı kimse gül ile dikene bakmaktan kendini alamadı.

Kodum endîşe vü işim yolunda
Yitirdim kendimi kaldım âvâre

Onun yolunda işimi ve kaygımı terk ettim. Kendini yitirerek başıboş kaldım.

İçelden firkat ü hasret şarâbın
Mededsiz kaldı dil oldu bîçâre

Gönül; özlem ve ayrılık şarabını içtiğinden beri yardımsız kaldı ve çaresiz bir duruma düştü.

Muhabbet yeli yok gözyaşı akmaz
Geçirdim ömrümü erdim bahâra

Sevgi rüzgârının esmediği, gözyaşının akmadığı ömrümü tüketip bahara kavuştum.

Cemâlin şem'ine cânın yakardı
Ol idi **Şeyhî**'de zerre sitâre

Senin güzelliğinin mumuna canını yakardı. Şeyhî'nin nazarında o, küçücük bir yıldız idi.

Mey-i bezm-i gamın zevkin ne kâdî ne emîr etti
Sefâsın müflis etti demlerin ancak fakîr etti

Gam meclisinin şarabına, kadı da bey de iltifat etmedi. Sefasını züğürt sürdü, yoksul ondan zevk aldı.

Çü gördi bende vü şâhın ecel câmında keyfi bir
Sürûruyla gam u fakr u gınâsın cümle bir etti

Kölenin ve padişahın ecel kadehinde keyiflerinin aynı olduğunu görünce; sevinciyle tasasını, yoksulluğunu ve zenginliğini hep eşit duruma getirdi.

Azabsız mansıb-ârâm-ı cihân-ârâ ne giymiş çün
Dil-ârâma esîr oldu beni fi'l-hâl emîr etti

Askeri olmayan, cihanı süsleyen o makam sahibi ne giymiş ki gönül alan sevgiliye esir oldu ve beni de derhâl bey yaptı.

Civân iken rükû' ettim götürdüm tâ kad-i yâri
Hemân yüklendiğim yükün belimi büktü pîr etti

Gençken eğildim, sevgilinin boyunu yükselttim. Yüklendiğim o yük, benim belim büktü ve beni yaşlandırdı.

Zalûm u ger cehûl ol nokta dürr-i gam bula **Şeyhî**
Bu nûrun yâr olur şemsün çü lutfun dest-gîr etti

Sen ister çok zalim ister çok cahil ol, Şeyhî senin gamının incisini bulur. Ey sevgili! Lütfuyla senin elinden tuttuğu için bu nurun, güneş olur.

Bihamdillâh bu bâde müflisi de bâd-gîr etti
Metâ' u müşterî bâyi' kamu ma'nîde bir etti

Allah'a şükürler olsun ki bu içki, züğürdü de kendinden geçirdi. Satılacak malı, müşteriyi ve satıcıyı manevi anlamda hep aynı duruma getirdi.

Aç u çıplak da olursam demezem ki acı
Bes-durur zülf-i siyâh gam mı saâdet tâcı

Aç ve çıplak olsam da bundan dert yanmam. Sevgilinin siyah saçı bana yeter, mutluluk tacı önemli değildir.

Her sözü tıfl-ı dile hulle-i şâhîden yeg
Ne kadar öksüz-ise ağlamasın muhtâcı

Onun her sözü gönül çocuğuna padişahlık elbisesinden daha iyidir. Ona muhtaç olan ne kadar öksüz ise de ağlamasın.

Kaşı mihrâb u ruhı Ka'be-i ulyâ biline
Gelse bir kâfileye terk ede haccın hâcî

Kaşının mihrap, yanağının ise yüce Kâbe gibi olduğu bilinsin. O, bir kafileye katıldığında hac yapan, hacını terk eder.

Ehl-i hâle nükte-i hâl Hacerü'l-Esved'dir
İlm bir nokta-durur iste bulasın râcî

Hacerü'l-Esvet taşı, kendisini Allah'a adayan kimseye derin bir anlam ifade eder. Ey istekli olan kimse! İlim bir nokta gibidir, istersen elde edersin.

Hak bahâ şâhı değil afva bahâne ister
Koma yüzsüzlüğü elden alasın tâ bâcı

Yüce Allah istekleri reddedici değildir, bağışlamak için bahane arar. İstediğini elde edene kadar ısrarlı ol, yüzsüzlüğü elden bırakma.

Dîdeden dür gibi dök vakt-i seher gözyaşını
Rahmet-i halka yeter katre yem-i mevvâcı

Sehar vaktinde gözünden inci gibi yaşlar dök. İnsanlara, dalgalı okyanusun bir damlası rahmet olarak yeter.

Bâr-ı yârı götürüp merkebini sür yoluna
Âlî-himmet olagör ta bulasın mi'râcı

Sevgilinin yükünü taşıyıp merkebini onun yoluna sür. Miracı elde etmek için çok çalış, çabala.

Hançer-i gamzeni bir kerre gör ey dil ü cân
Şimdi o lezzet ile durmaz atar evrâcı

Ey gönül ve can! Yan bakışının, gamzenin hançerini bir kez gör. Onun sivri tarafı şimdi o lezzet ile durmadan atmaktadır.

Şeyhiyâ bunda reh-i yâre gubâr oldunsa
Sula dem' ile süpür âh ile kandır haçı

Ey Şeyhî! Burada sevgilinin yoluna toz olduysan gözyaşı ile sulayıp, ah ile süpürerek haçı aldat.

Âdemî-şeklim diye eyleme da'vî-i meni
Ayn-ı ma'nîdir hemân mevcûd bâkîsi menî

İnsan şeklindeyim diye benlik davasında bulunma. Mevcut olan her şey maneviyattır, kalanı ise benliktir.

Cild-i lafz u harf kâgaz ma'nîye hâdim-durur
Vasf-ı hak ma'nâ-yı Kur'ândır fehim kıl bâtını

Sözün kılıfı, harf ve kâğıt manaya hizmetçidirler. Gerçek özellik Kur'an-ı Kerim'in anlamıdır, gizlilikleri anlamaya çalış.

Hâk ü asl-ı hâr u berrin reng ü bûyu güllerin
Âba tâbi'dir kamusu cümlesinden su ganî

Toprağın, dikenin ve kara parçasının asılları ile güllerin rengi ve kokusu suya bağımlıdır. Su, bunların hepsinden daha zengindir.

Mîve-i hoş-bûy hoş lezzât-ı rengin hâleti
Kâbiliyyettir katıp hâke ayırdı adını

Güzel kokulu meyvenin, hoş renkli lezzetleri toprağa karıştırıp adlarını ayırması bir yetenektir.

Kavl ü fi'l ü sem' ü ilmiyle basar kuvvet kamu
Feyz-i kudretten geliptir **Şeyhiyâ** duy dadını

Ey Şeyhî! Söz, fiil, işitme ve onun ilmiyle görme kuvvetinin tamamı onun kudretinin bereketinden gelmektedir. Bunların tadını hisset.

Terk-i cihân eylemeyen bilmedi
Sûdu ziyân eylemeyen bilmedi

Bu dünyadan vazgeçmeyen, yararını zarara dönüştürmeyen gerçekleri anlayamadı.

Rûy-ı hakîkatten açıp perdeyi
Gaybı ayân eylemeyen bilmedi

Gerçeklerin yüzünden perdeyi açıp gaybı ortaya çıkarmayan da gerçekleri anlayamadı.

Vech-i gınâ gösteriben her hüsne
Fakrı nihân eylemeyen bilmedi

Her güzellikten yüz çevirip yoksulluğu gizlemeyen de gerçekleri anlayamadı.

Gözyaşını vakt-i seher saçmayan
Âh u figân eylemeyen bilmedi

Seher vaktinde çokça ağlamayan, inleyerek bağırıp çağırmayan da gerçekleri anlayamadı.